

PERMANENȚE BUCOVINENE ALE LUPTEI PENTRU UNITATE NAȚIONALĂ

Elena Cojocariu

La sfârșitul primului război mondial s-au înregistrat modificări esențiale pe întreaga hartă a Europei. Au dispărut Imperiile: German, Austro-Ungar, Rus, Otoman și au apărut noi state naționale: Finlanda, Estonia, Letonia, Lituania, Polonia, Cehoslovacia, Austria, Ungaria. Alte state s-au întregit teritorial: România, Regatul Sârbilor, Croaților, Slovenilor. Aceste probleme ale organizării lumii după primul război mondial au constituit obiectul Conferinței de Pace de la Paris, 1919- 1920.¹

În orașul Piatra Neamț a trăit ultima parte a vieții Alexandru Vitencu (1878-1962), născut la Cernăuți, participant ca delegat din partea Bucovinei la tratativele de pace de la Versailles, la Conferința de Pace de la Paris (Memoriile lui Sextil Pușcariu) și fiul acestuia, Dragoș Vitencu, cu soția Oltea-Iliuț Vitencu (anexa 1).

Unirea cea Mare nu ar fi fost posibilă fără actul din 15/28 noiembrie 1918 - Declarația de Unire a Bucovinei cu patria mamă, la care a luat parte și familia Vitencu. Ei își aveau rădăcinile într-o familie de răzeși din Broscăuții Vechi, localitatea Storojineț, cu vechi tradiții, cu preocupări culturale și naționale.

Alexandru Vitencu, născut la Cernăuți, în 1878, profesor de limba franceză, director timp de 20 de ani la Liceul real-ortodox din Cernăuți, a reprezentat cu cinste generația unirii Bucovinei publicând documente și articole de istorie, de cultură, de politică, în diverse periodice ale vremii. Dintre acestea amintim: "Școala reală greco-catolică din Cernăuți", o monografie amplă a școlii intitulată "Istoricul școlii reale din Cernăuți", «Anuarul școlii reale superioare ortodoxe din Cernăuți», 1921- 1922; anuarul aceluiași liceu pe anii 1925, 1926, 1927, 1928, 1929 (aici publică documente vechi moldovenești). Alte articole apar în revistele locale: Revista Bucovinei II, 1943; Revista mazărilor și răzeșilor I, 1944 - serie nouă cu un interesant studiu asupra satelor străvechi din Bucovina.

Împreună cu fratele său Vasile Vitencu, profesor de liceu, publică în revista Bucovinei articole patriotice. Foarte importantă este și activitatea politică a lui Alexandru Vitencu, atât în țară cât și în afara ei. A fost desemnat ca delegat al Bucovinei și vicepreședinte al Societății mazărilor și răzeșilor, la pregătirea Tratatului de Pace de la Versailles. El a prezentat memoriile lui Georges Clemenceau, președintele acestei comisii și lui Tardieu - împuternicit în chestiuni teritoriale, în care se protesta contra intenției de a se detrunchia o porțiune din nordul Bucovinei (din cauza unor considerații eronate, în favoarea fostului stat polonez). La Paris, în capitala Franței, continuă lupta pentru unire publicând placheta «Situation ethnographique de la Bukovine», 1919 și două articole în "Bulletin d'information roumaines" redactat de un comitet în frunte cu Mircea Djuvara, tatăl istoricului Neagu Djuvara, nr. 3 și 15.²

Încă din octombrie 1918 studenții bucovineni își exprimă dorința de unire. Astfel, la 11 octombrie 1918 apare "Glasul Bucovinei" editat de un grup de intelectuali în frunte cu dr. Sextil Pușcariu, Alexandru Vitencu, etc., care a devenit

nucleul în jurul căruia s-au adunat toți cei care au organizat mișcarea națională a românilor. În casa doctorului Isidor Bodea se hotărâște tipărirea acestui ziar, organ de propagandă pentru unirea politică a românilor de pretutindeni (anexa 2). În numărul din 22 octombrie 1918, apare declarația program în care se arată că „vrem să rămânem români pe pământul nostru strămoșesc și să ne ocârmuim singuri precum o cer interesele noastre românești; nu mai vrem să cerșim de la nimeni drepturile care ni se cuvin; pretindem ca împreună cu frații noștri din Transilvania și Ungaria, cu care ne găsim în aceeași situație, să ne plăsmuim viitorul care ne convine nouă în cadrul românismului” Semnatarii acestui program erau: George Băncescu, Dionisie Bejan, dr. Isidor Bordea, dr. Sextil Pușcariu, prof. Alexandru Vitencu³ S-a format o Adunare Națională Constituantă, apoi au avut loc alegeri pentru Congresul general al Bucovinei, organism democratic larg reprezentativ. La 28 noiembrie 1918 congresul general a votat în unanimitate unirea Bucovinei cu România. Vestea a fost întâmpinată cu entuziasm de românii din Cernăuți. În piața centrală a orașului, devenită Piața Unirii, s-a încins o horă mare. Un martor ocular declara: “o sărbătoare așa de mare poate a fost pe timpul lui Ștefan cel Mare după vreo bătălie” Un alt participant la evenimentele din Cernăuți redă bucuria populației: “lumea pornește în cortegiu, cu muzica militară în frunte, spre centrul orașului. Străzile se umplu de lumea care deveni un râu mișcător. Toți își caută cunoscuți, se îmbrățișează, se sărută, își urează viață lungă.... Iar din balconul primăriei se anunță deciziunea Congresului, lumea aplaudă, se aud strigăte, se leagă o horă”⁴.

Declarația de unire se încheie astfel: “Congresul general al Bucovinei, întrupând suprema putere a țării și fiind investiți singuri cu puterea legiuitoare, în numele suveranității naționale hotărâm: unirea necondiționată și pe vecie a Bucovinei în granițele vechii ei hotare până la Ceremuș, Colacin și Nistru cu Regatul României” La acest vot al adunării naționale române aderă și polonii prin reprezentantul lor, Stanisław Kwiatkowski, apoi germanii prin delegatul lor prof. Alois Lebouton. Hotărârea de la Cernăuți este întărită prin decretul-lege din 30 decembrie 1918: “Bucovina, în cuprinsul granițelor sale istorice, este și rămâne de-a pururea unită cu regatul României”⁵

Sosesc mesaje de felicitare din Chișinău, Iași, Craiova, Focșani, etc. Actul unirii Bucovinei a fost confirmat de regele Ferdinand prin decretul din 18/31 decembrie 1918, când doi reprezentanți ai acestei provincii au intrat în guvernul României. Parlamentul țării, întrunit în ședință solemnă la 29 decembrie 1919, confirmă actul unirii adoptat de congresul general al Bucovinei din noiembrie 1918.

Dragoș Vitencu, născut la 15 octombrie 1908 la Cernăuți, mort la 28 iulie 1981 la Piatra Neamț, a moștenit de la tatăl său sentimente patriotice profunde, ca participant direct la ele, iar educația lui patriotică se va concretiza printr-o bogată activitate publicistică. Urmează liceul la Cernăuți între 1918-1926, fiind primul în clasă, apoi își ia licența în drept, în anul 1931, la Universitatea din aceeași localitate. Ca student, activează la Societatea academică “Junimea”, continuatoarea Societății “Arboroasa” a lui Ciprian Porumbescu. În anul 1929 este ales președinte al acestei societăți, îndeplinindu-și cu mult spirit patriotic mandatul. Publică în anul 1926 în revista “Junimea literară” (condusă de dr. Ioan I. Nestor), în revista “Făt Frumos” (condusă de prof. dr. Lecca Morariu) și în “Floarea Soarelui” din București în anul

1927- 1929, publicație de atitudine⁶.

Dragoș Vitencu, după terminarea studiilor, funcționează ca avocat în județul Brașov, apoi la Cernăuți. Se căsătorește cu Oltea Iliuț, fiica parohului din Vatra Dornei-Cristofor Iliuț, luptător pentru unire. Familia depune o muncă rodnică de educare culturală a Bucovinei, după ocupația țaristă și sovietică. Ei vor organiza, publica și fonda multe societăți culturale. În anii 1942-1944 este secretar al Societății pentru Cultură, membru fondator al Asociației Scriitorilor bucovineni și secretar al redacției revistei "Bucovina". Revista a cărui proprietar era Societatea pentru Cultură și literatură română în Bucovina, era o publicație dedicată peisajului bucovinean. O rubrică a revistei, numită "Studii", prezenta monografiile închinăte personalităților și literaturilor care au trăit pe meleagurile Bucovinei. Altă rubrică, numită «Amintiri», aducea în atenția cititorilor expuneri bine documentate ale momentelor importante din istoria Bucovinei⁷. Familia Vitencu se va retrage la Piatra Neamț, îndrăgind frumusețile naturii, cultura și istoria orașului. A fost un bun român bucovinean, o figură culturală importantă a generației interbelice și postbelice. A publicat multe articole științifice, versuri de factură clasică, vieți și istorii romanțate, studii, cronici, memorialistică, traduceri. A fost sociograf al relațiilor românilor cu celelalte minorități, un preconizator de reforme provinciale. A publicat deasemenea studii politice (printre care amintim "Mesianismul rusesc", 1942), studii dedicate unor personalități (T. Flondor, 1862-1908; Al. Hurmuzachi etc.). Lucrarea "Memoriul Bucovinei" a avut cea mai prețioasă contribuție la reforma administrativă și culturală a Bucovinei după izgonirea rușilor. Memoriul a fost rostit în 28 octombrie 1943, cu prilejul celor 25 de ani de la pregătirea unirii Bucovinei. La ea aderă Societatea pentru Cultură, Societatea Filarmonică, Societatea Armonia, Societatea Doamnelor Române, Muzeul Bucovinei înființate încă din secolul XIX.

Cea mai importantă lucrare a lui Dragoș Vitencu a fost "Viața pasională a lui Ciprian Porumbescu", publicată la București în anul 1974 - un omagiu adus omului, compozitorului și patriotului născut pe meleagurile bucovinene.

Trecerea în eternitate, la 28 iulie 1981, a acestui mare patriot, readuce în memoria contemporanilor evenimente apropiate sufletului nostru, la care au participat români bucovineni refugiați la Piatra Neamț, aducând cu ei o parte din istoria țării de sus, Bucovina. După tradiția Societății Academice "Junimea", la moartea lui Dragoș Vitencu, i s-a așezat pe piept panglica tricoloră și cei prezenți au cântat ultima strofă din cântecul lui Ciprian Porumbescu intitulat "Tricolorul". A fost înhumat în cimitirul "Eternitatea" din Piatra Neamț.

Permanences bucovinenes de la lutte pour l'unité nationale (Résumé)

Les Vitencu ont vécu la dernière partie de leur vie à Piatra Neamț tant que roumains de la Bucovine réfugiés du Nord du pays suite à l'occupation étrangère. Ils ont mené une intense activité au pays, tout comme à l'étranger, afin d'obtenir la reconnaissance des droits des roumains de la Bucovine et l'union avec le pays de leur

naissance.

Ils ont aussi participé en tant que délégués de la part de la Bucovine aux traités de paix de Versailles et à la Conférence de Paix de Paris de 1919-1920.

A travers toute leur activité culturelle, artistique, politique et journalistique ils ont contribué à la sauvegarde de l'idéal national, l'Union de la Bucovine au pays, la réalisation de la Grande Roumanie.

NOTE:

¹ I. Scurtu și Gh. Buzatu: Istoria românilor în secolul XX; București, 1999, p. 9

² D. Vitencu: Permanențe românești, la miazănoapte și la răsărit; București, 2001, p. 104

³ I. Cocuz: Unirea Bucovinei cu România, Suceava, 1997, p. 33

⁴ I. Scurtu. Gh. Buzatu: op. cit. p. 18

⁵ colectiv: Enciclopedia României vol. I, București, 1938, p. 805

⁶ I. Scurtu coordonator, România-Documentele Unirii 1918, Album, București 1993, p. 109

⁷ D. Vitencu: op. cit. p. 106

⁸ I. Cocuz: op. cit. p. 10.

LISTA FIGURILOR:

Anexa 1:

1. Iliuț Oltea Vitencu
2. Dragoș Vitencu
3. Familia Vitencu 1936, Cernăuți

Anexa 2: 1 Glasul Bucovinei

Fig. 1 Iliuț Oltea Vitencu

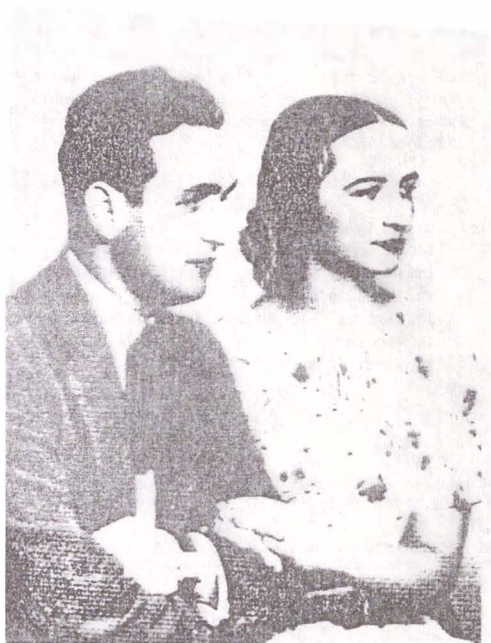

Fig. 2 - Familia Vitencu 1936, Cernăuți

Fig. 3 - Iliuț Oltea Vitencu

Anul I. Cernăuți, Marți, 22 Octombrie 1918 Nr. 1.

GLASUL BUCOVINEI

Apare Marți și Vineri. Un număr
costă 30 de bani. Abonamentul până
la 31 Decembrie 1918 costă 6 cor.

Redacția și administrația Comitei
Piețe principale 8 (Palatul național).
Se primesc numai articole locale.

Ce vrem?

Evenimentele se precipită.

În vremurile mari care se pregătesc nu mai e voie să mergem izolați, fiecare pe drumul său, ci trebuie să strângem rândurile, să ne sfătuim unul cu altul și din sfaturile noastre să răsădă o orientare pentru publicul mare.

Din conștiința acestei trebuințe se naște publicația periodică „Glasul Bucovinei”.

Cei ce iscălim acest articol-program nu vrem să alcătuim un nou partid politic, ci ne-am adunat spontan la această manifestare românească, convinși că de acum nu mai e vreme de așteptare. Suntem încredințați că orice Român se va alătura programului nostru.

Știm foarte bine că nu aici, în Bucovina, se va hotărî asupra sorții noastre și că nu o mână de oameni, oricât de bine intenționați ar fi ei, vor putea decide asupra unei chestiuni, care nu mai e numai a noastră, ci alcătuiește o parte a marelui probleme europene. Dar dacă aiurea se va hotărî asupra sorții popoarelor, ele vor fi întrebate mai întâiu de voința lor. De aceea trebuie să știm de pe acum ce vrem și să o spunem cu glas tare, împiedicând din vreme orice acțiune care s'ar întreprinde în detrimentul intereselor românești.

1918 octombrie 22, Cernăuți. Primul număr al publicației „Glasul Bucovinei” fondată de Sextil Pușcariu, Vasile Bodnărescu, Alecu Procopovici, Iladu Șbierea. În care s-a publicat programul unioniștilor intitulat „Ce vrem noi”, adoptat la 11 octombrie 1918. Biblioteca Academiei Române, Perioadice, P. III-IV 4716

1918 octobre 22, Tchernovitz. Premier numéro de la publication „Glasul Bucovinei” („La voix de la Bucovine”), éditée par Sextil Pușcariu, Vasile Bodnărescu, Alecu Procopovici, Iladu Șbierea, qui publie le programme des unionistes intitulé „Ce que nous

Sextil Pușcariu (1877-1948), linguiste et philologue roumain. Académicien et professeur universitaire, fervent sprrijinitor al ideii de unire
Arhivele Statului București, Colecția Facsimile

Sextil Pușcariu (1877-1948), Linguiste et philologue roumain. Académicien, professeur universitaire, fervent militant pour l'idée de l'Union.

Archives de l'Etat, Bucarest, Collection de Facsimile.

Sextil Pușcariu (1877-1948). Romanian linguist and philologist. Academician university professor, a staunch supporter of the Union.

Bucharest State Archives, Facsimiles Collection.

Pag. 2. Glasul Bucovinei Nr. 1.

Vrem: să rămânem Români pe pământul nostru strămoșesc și să ne ocrotim singuri, precum o cer interesele noastre românești;

Na mai vrem: să cerșim de la nimeni drepturile care ni se cuvin, ci în schimbul jertfelor de sânge aduse în acest război — jertfe mai dureroase decât ale altor popoare —

pretindem: ca împreună cu frații noștri din Transilvania și Ungaria, cu care ne găsim în aceeași situație, să ne plănuim viitorul care ne convine nouă în cadrul românismului.

Cerem: să putem aduce la congresul de pace acest postulat ale noastre prin reprezentanți aleși de noi înșine din mijlocul naștrii noastre.

Stăm pe punctul de vedere al principiilor lui Wilson adoptate și de ministrul austro-ungar de externe. Nu vrem decât ceea ce după drept ni se cuvine și eluând drepturile noastre nu vom scurta pe nimeni în drepturile lui. Dar ceea ce după drept ni se cade, având când vor dreptății au răsărit pretutindeni, o vom cere neînfriec și nu există jertfă pe care să n'o aducem cu drag pentru împlinirea idealului nostru.

Cernăuți, 11 Octombrie 1918.

George Băncescu.	Dr. Vasile Marcu.
Dionisie cav. de Bejan.	Alecu Procopovici.
Dr. Isidor Bodea.	Dr. Eudoxie Procopov.
Dr. Vasile Bodnărescu.	Dr. Sextil Pușcariu.
Dr. Octavian Oheorghian.	Georghe Șandru.
Dr. Max Hacman.	Dr. Valerian Șeșan.
Dr. Cornel Homisca.	Alexandru Vitenco.

Fig. 4 – Glasul Bucovinei